Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

AUTISTA SZEMÉLYEK GONDOZÓJA

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KÉSZÍTETTÉK:

Kővári Edit
Soltész Veronika

SZAKMAI LEKTOR:

Dr Simó Judit

TARTALOM

BEVEZETŐ 4

A képzés indoklása, szabályozásának jogi háttére 5

A képzés jogi háttere 5

A képzés megnevezése 5

A képzés szervezésének feltételei 5

Képzőhellyel szembeni elvárások 7

Személyi feltételek 7

Tárgyi feltételek 9

A képzés bemeneti követelményei 10

A képzés felépítése 11

A képzési program célja 11

A program célcsoportja 11

A képzés során megszerezhető kompetenciák 11

Általános szakmai követelmények 12

A képzési idő 12

Teljesítési követlményrendszer 14

Vizsgakövetelményrendszer 14

A záróvizsga értékelése 14

Pótvizsga 15

A képzés által nyújtott képesítés 15

A képzési program moduljai 16

1.Modul: 16

2.Modul: 22

3.Modul 26

A képzési program gyakorlata 32

Bevezető

Az autista személyek gondozója képzés célja, hogy a képzésben részt vevő személy számára biztosítsa a munkakör keretében ellátandó munkatevékenységekhez szükséges ismeretek és készségek elsajátítását.

A képzés konkrét célja:
az autista személyek gondozója
a) elméleti és gyakorlati alapismereteket szerez az autizmus spektrum zavar fogalmáról, tüneteiről, az autizmusban érintett személyek szükségleteiről, a hatékony támogatás lehetőségeiről, kiemelt tekintettel a felnőttkorra;
b) megismeri az autizmusbarát környezet kialakításának szempontjait és módszereit, valamint a stresszmegelőzés és kezelés technikáit, megismeri a segítő személyektől elvárható hatékony és etikus viselkedést, kommunikációs stílust

A résztvevők váljanak képessé:

- minőségi, autizmus-specifikus szolgáltatások működtetésére, elemeinek kialakítására és használatára
- az autizmussal élő személyek felméréséhez, egyéni és csoportos fejlesztéséhez illeszkedő módszerek gyakorlati alkalmazására
  - a családokkal, más szakemberekkel való hatékony együttműködésre

A KÉPZÉS INDOKLÁSA, SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI HÁTTERE

A képzés indoklása

A nemzetközi szakirodalom, a hazai tapasztalatok, az Alapvető Jogok Biztosához érkező jelzések egyaránt rávilágítanak arra, hogy az autizmus spektrum zavar kialakulásának, mibenlétének megértése, az evidenciákon alapuló terápiák és támogatási módszerek hiánya súlyos állapotromláshoz, családi és intézményi krízisekhez, alapvető emberi jogi sérelmekhez vezetnek. Az autista gyermekek és felnőttek megértését és támogatását biztosító alapvető ismereteket, a személyi és tárgyi környezet feltételeinek megteremtését nyújtó képzések ma még rendszerszinten nem elérhetőek.

Az autizmussal élő személyek számára működtetett minőségi szociális szolgáltatás biztosításához a tárgyi feltételek átlagosnál átgondoltabb megtervezése és kialakítása, korszerű szemléletű, rendszerelvű és egyénközpontú szolgáltatásszervezés, és megfelelő létszámú, speciálisan képzett szakember szükséges. Az autizmus spektrum zavarok témájában képzett szakemberek számának intenzív növelése igen sürgető, mert az autizmus spektrum zavarban érintett, szociális területen megjelenő gyermekek és felnőttek száma igen magas. A számukra szociális biztonságot nyújtó szolgáltatások jelenleg csak esetlegesen jönnek létre, kevesek számára nyújtanak lehetőséget. Az autizmus spektrum zavarban érintett gyermekek és felnőttek alapvető joga, hogy egyenlő eséllyel hozzáférjenek a mindenki számára elérhető szociális szolgáltatásokhoz, úgy, hogy ott a sajátos támogatási szükségletüknek megfelelő szolgáltatásban részesülnek.

A képzés jogi háttere

Törvények

- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993.évi III. törvény
- A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény

Miniszteri rendeletek

A szociális ágazati képzésekről és vizsgakövetelményekről szóló 14/2022 (IV.29.) EMMI rendelete
A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet

A képzés kapcsolódása a Rendelethez:

A képzés pozicionálása a képzési/továbbképzési struktúrába: A képzés a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: Fktv.) 1. § (2) bekezdése szerinti, jogszabály alapján szervezett képzés.

A képzés megnevezése

Autista személyek gondozója képzés

A képzés szervezésének feltételei

Képzést az NSZI által pályázati úton kijelölt szervezet (a továbbiakban: képző) végezhet (14/2022. (IV.29.) EMMI rendelet)

A gyakorlati képzést a foglalkoztatást biztosító szervezettől különböző szociális szolgáltatónál/intézménynél kell megszervezni. A képzést megelőző időszakban megszerzett szakmai gyakorlat nem vehető figyelembe a képzési kötelezettség teljesítéséhez. Az oktatók felkészítése során a gyakorlati képzésben részt vevő oktatókat megfelelő felkészítésben kell részesíteni.

Online képzés szervezése:

A képzési program keretében nem engedélyezett.

Képzőhellyel szembeni elvárások

a) személyi feltételek

A képzésben szakmai tantárgyakat oktatóknak az Képzési Programban (a továbbiakban: *KP*) feltüntetett szakmai képesítéssel kell rendelkezniük.

A képzésben részt vevő oktatókat felkészítésben kell részesíteni.
Az elméleti és gyakorlati oktatók megismerik a képzési program célját, a tananyagban szereplő szakmai ismereteket.
A gyakorlati képzést vezető oktatók a tananyagban szereplő elméleti ismeretekre alapozott gyakorlati képzésre vonatkozó tematikát, elsajátítandó készségeket, kompetenciákat is megismerik, amelyeket a hallgatóknak a gyakorlat időtartama alatt elsajátítani szükséges.

Tantárgyak szerinti bontásban:

Tantárgy	Oktató végzettsége	Oktató szakmai tapasztalata
1.1. Az autizmusban érintett célcsoport bemutatása	*gyógypedagógus* *szociálpedagógus, szociális munkás, pszichológus, pszichiáter*	5 éves szakmai tapasztalat/ gyakorlat az autizmus területen, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
1.2. Az autizmusban érintett személyek jogai a szolgáltatásokban	*jogász* *szociális munkás, szociálpedagógus, szociálpolitikus*	5 éves szakmai tapasztalat/ gyakorlat autizmus ellátás területen, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
1.3. Az autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás, együttműködés	*szociális munkás, szociálpedagógus* *mentálhigiénés szakember, mentálhigiénés családtudományi és családterápiás szakember,* *pszichológus, pszichiáter*	5 éves szakmai tapasztalat/ gyakorlat az autizmus és a családokkal való segítő munka területén és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
1.4. Ellátásban együttműködő team intézményen belül	*szociális munkás, szociálpedagógus, szociális menedzser, szociális szervező*	5 éves szakmai tapasztalat/gyakorlat az autizmus ellátás területén, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
1.5. Ellátásban együttműködő team intézményen kívül	*gyógypedagógus* *szociális munkás, szociálpedagógus, szociális menedzser, szociális szervező*	5 éves szakmai tapasztalat/gyakorlat az autizmus területén, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén

2.1Az autizmust magyarázó pszichológiai elméletek	*pszichológus* *pszichiáter* *gyógypedagógus*	5 éves szakmai tapasztalat/ gyakorlat az autizmus területen, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
2.2Autizmus és nemiség	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 éves tapasztalat és gyakorlat az autizmus területén specifikusan a nemiség témában, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
2.3. Önállóság és függetlenség	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 éves tapasztalat és gyakorlat az autizmus területén specifikusan a nemiség témában, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
2.4 Autizmus és öregedés	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 éves tapasztalat és gyakorlat az autizmus és a szociális ellátás területén, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
3.1. Autizmussal élő személyek fogadására alkalmas környezet kialakítása	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 éves tapasztalat és gyakorlat az autizmus és a szociális ellátás területén, és és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
3.2. Az autizmussal élő személyek megismerését, és a beavatkozások tervezését megalapozó felmérések	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 éves szakmai tapasztalat, gyakorlat az autizmus területén, és és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
3.3. Autizmussal élő személyek tevékenységeinek szervezése	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 év tapasztalat és gyakorlat az autizmussal élő felnőttek ellátása területén, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
3.4. A szociális megértést és kommunikációt támogató egyéb módszerek, eszközök	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 éves szakmai tapasztalat, gyakorlat az autizmus területén, és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén
3.5.Kihívást jelentő viselkedések megelőzése, kezelése	*gyógypedagógus* *pszichológus*	5 év tapasztalat és gyakorlat az az autizmussal élő felnőttek ellátásában, és és 3 éves tapasztalat oktatás/képzés területén

b) tárgyi feltételek elméleti képzéshez

Az oktató helyiségeknek meg kell felelniük a nemzeti szabványban vagy a nemzeti szabvánnyal azonos, illetve azzal egyenértékű építési és műszaki előírásokban foglaltaknak, továbbá az építésügyi, a tűzvédelmi, az egészségvédelmi, a munkavédelmi jogszabályokban előírt követelményeknek és a közegészségügyi előírásoknak.

I.	**Helyiségek**	**Mennyiségi mutató**	**Megjegyzés**
1	Tanterem/előadóterem	Képzési helyszínenként és csoportonként 1 db	A terem alapterülete min.: 1,5 m^2/fő
2	WC helyiség	Képzési helyszínenként min. 1 db (résztvevők létszámának figyelembevételével)	Szükség szerint Akadálymentesített (fogyatékkal élő résztvevő esetén)
3	Adminisztrációs iroda és irattár	Intézményenként 1 db	
Helyiségek bútorzata, egyéb berendezési tárgyai			
II	**Eszköz, berendezés**	**Mennyiségi mutató**	**Megjegyzés**
4	**Tanfolyam típusú továbbképzéseknél: Tanulóasztalok** Egyéb típusú továbbképzéseknél: szükség szerint	Résztvevők létszámának figyelembevételével	Szükség szerint akadálymentesített berendezési tárgyak (fogyatékkal élő résztvevő esetén)
5	Tanári/előadói asztal	Tantermenként/előadótermenként 1 db	
6	Székek vagy írólapos székek	Résztvevők/oktatók létszámának figyelembevételével	
7	Tábla és/vagy flipchart	Tantermenként/előadótermenként 1 db	
8	Számítógép internet hozzáféréssel	Tantermenként	
9	Álló- és mozgóképvetítő eszköz/projektor	Tantermenként	
10	Egyéb eszközök	flipchartpapír, vetítővászon, mágneses letörölhető tábla, papírok, filctollak	

A képzés bemeneti követelményei

A képzés megkezdéséhez szükséges közismereti előképzettség:

- Általános iskolai végzettség
- A képzés megkezdéséhez szükséges szakmai előképzettség:
  a) az 1/2000. (I. 7) SZCSM rendeletben feltüntetett ápoló, gondozó munkakörben elfogadott végzettség,
  b) fogyatékos személyek segítője végzettség

Előzetesen megszerzett tudás beszámítása:

Előzetesen megszerzett tudás beszámítása nem lehetséges.

Előzetes tudásmérés:

Előzetes tudásmérés nem engedélyezett.

A KÉPZÉS FELÉPÍTÉSE

A képzési program célja

A képzési program célja, hogy a képzésben részt vevő, szociális területen dolgozó, vagy elhelyezkedni kívánó szakemberek képessé váljanak az autizmus mibenlétének, az autizmus okozta élethelyzetnek a megismerésére, kellő empátiával tudjanak együttműködni mind az autista személlyel, mind pedig az autista személy családjával. Szerezzék meg azokat a tudásokat, amelyek biztosítják az autista személyek mindennapi szakszerű támogatásában való magabiztos és magas szintű, megbízható tudást. Sajátítsák el azokat a képességeket, amelyek az autista személy számára érthető, kiszámítható, érzelmi biztonságot okozó és az autonómia legmagasabb szintjét célzó, a családdal, a belső munkahelyi teammel és a tágabb környezettel való, együttműködést biztosítja.

A program célcsoportja

Fogyatékkal élő személyek ellátását biztosító személyes gondoskodást nyújtó alap vagy szakosított szociális szolgáltató/intézmény szakosított ellátásban, az 1/2000. (I.7.) SZCSM rendelet 6. § (2) bekezdésében meghatározott szakmai létszám keretében, gondozó, ápoló vagy terápiás munkatárs munkakörben, szakirányú szakképzettség vagy fogyatékos személyek segítője végzettség birtokában foglalkoztatott munkavállalók.

A képzés során megszerezhető kompetenciák

A képzés elvégzését követően a szociális szakember ismeri és a gyakorlatban alkalmazni képes az autizmussal élő személyek felmérésen alapuló, egyéni és csoportos fejlesztéséhez illeszkedő tartalmakat, módszereket. Képes megtervezni és elkészíteni az egyedi vizuális támogató eszközöket, környezeti támpontokat. Tud teamben dolgozni, és képes a családokkal való hatékony együttműködésre, a hozzátartozók támogatására az intézményen kívüli problémák megoldásában is. Képes saját verbális és nonverbális kommunikációját az autizmussal élő személyek kommunikációjának minőségi eltéréseihez igazítani általában és egyénre szabottan is. Megfelelő szociális -, és kommunikációs kompetenciával rendelkezik az autizmussal élő személyekkel, hozzátartozóikkal, a munkatársaival és az érintett személy életében releváns egyéb szolgáltatókkal való hatékony együttműködés érdekében. Saját kompetenciahatárait ismeri, felismeri azokat az eseteket, amikor további szakemberek, szakterületek bevonása szükséges. A képzést elvégző szociális szakember képes az autizmussal élő személyek számára az intézményben töltött teljes időtartamot strukturálni, érdeklődéséhez, megértési szintjéhez, képességeihez, szükségleteihez, és életkorához igazított tevékenységeket szervezni mind tartalmukban, mind időtartamukban. Cél, hogy a résztvevők a képzés elvégzését követően felkészültek legyenek az autizmussal élő személyek érzelmi és fizikai biztonságát szolgáló módszertan és eszköztár alkalmazására, a stressz megelőzésére és kezelésére, az autizmus-specifikus feltételek, a fizikai és személyi környezet egyéni szükségletek szerinti adaptálására.

Általános szakmai követelmények

I. A KÉPZÉSI IDŐ

Az 1/2000. (I. 7) SZCSM rendeletben feltüntetett ápoló, gondozó munkakörben elfogadott végzettség esetén: 250 óra

	Óraszám(óra)*	
Modulok, tantárgyak	**Elmélet**	**Gyakorlat**
1. modul: A célcsoport megismerése, együttműködés a környezettel		
1.1. Az autizmusban érintett célcsoport bemutatása	8	
1.2. Autizmusban érintett személyek jogai a szolgáltatásokban	4	
1.3. Az autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás, együttműködés	5	
1.4. Ellátásban együttműködő team intézményen belül	8	
1.5. Ellátásban együttműködő team intézményen kívül	5	
2. modul: Az autizmus természete		
2.1. Az autista emberek eltérő viselkedésének és gondolkodásának a háttere	20	
2.2. Önállóság és függetlenség	5	
2.3 Autizmus és nemiség	5	
2.3. Autizmus és öregedés	5	
3. modul: Autizmussal élő személyek ellátásának alapjai és módszertana		
3.1. Autizmussal élő személyek fogadására alkalmas környezet kialakítása	26	
3.2. Az autizmussal élő személyek megismerését, és a beavatkozások tervezését megalapozó felmérések	6	
3.3. Autizmussal élő személyek tevékenységeinek szervezése	10	
3.4. A szociális megértést és kommunikációt támogató egyéb módszerek, eszközök	8	
3.5.Kihívást jelentő viselkedések megelőzése, kezelése	10	
Gyakorlat A tudásátadáson alapuló gyakorlati képzés, autista személyek ellátásával foglalkozó szociális intézményben, nappali, vagy szakosított ellátás területen történik. (A résztvevő saját intézménye kizárva.)		
1. A célcsoport megismerése, jogaik a szolgáltatásokban		20
2. Autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás		20
3. Az ellátásban együttműködő team intézményen belül és intézményen kívül		25
4. A protetikus környezet tartalma, elemei az intézményben		20
5. Az autizmusspecifikus tevékenységszervezés a gyakorlatban		25
6. Alkalmazott vizuális támogatások az intézményben		15
Összesen: 250 óra; 50% elmélet 50% gyakorlat	**125 óra**	**125 óra**

** Megjegyzés: az óraszámot tanórának tekintjük, így 1 tanóra = 45 perc.*

A fogyatékos személyek segítője végzettség estén: 600 óra

	Óraszám(óra)*	
Modulok, tantárgyak	**Elmélet**	**Gyakorlat**
1. modul: A célcsoport megismerése, együttműködés a környezettel		
1.1. Az autizmusban érintett célcsoport bemutatása	20	
1.2. Autizmusban érintett személyek jogai a szolgáltatásokban	8	
1.3. Az autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás, együttműködés	20	
1.4. Ellátásban együttműködő team intézményen belül	12	
1.5. Ellátásban együttműködő team intézményen kívül	12	
2. modul: Az autizmus természete		
2.1. Az autista emberek eltérő viselkedésének és gondolkodásának a háttere	48	
2.2 Önállóság és függetlenség	8	
2.2. Autizmus és nemiség	18	
2.3. Autizmus és öregedés	10	
3. modul: Autizmussal élő személyek ellátásának alapjai és módszertana		
3.1.Autizmussal élő személyek fogadására alkalmas környezet kialakítása	60	
3.2. Az autizmussal élő személyek megismerését, és a beavatkozások tervezését megalapozó felmérések	14	
3.3. Autizmussal élő személyek tevékenységeinek szervezése	24	
3.4. A szociális megértést és kommunikációt támogató egyéb módszerek, eszközök	20	
3.5.Kihívást jelentő viselkedések megelőzése, kezelése	26	
Gyakorlat A tudásátadáson alapuló gyakorlati képzés, autista személyekellátásával foglalkozó szociális intézményben, nappali, vagy szakosított ellátás területen történik. (A résztvevő saját intézménye kizárva.)		
1. A célcsoport megismerése , jogaik a szolgáltatásokban		40
2. Autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás		35
3. Az ellátásban együttműködő team intézményen belül és intézményen kívül		70
4. A protetikus környezet tartalma, elemei az intézményben		40
5. Az autizmusspecifikus tevékenységszervezésa gyakorlatban		75
6. Alkalmazott vizuális támogatások az intézményben		40
Összesen: 600 óra; 50% elmélet 50% gyakorlat	**300 óra**	**300 óra**

** Megjegyzés: az óraszámot tanórának tekintjük, így 1 tanóra = 45 perc.*

Teljesítési követelményrendszer

Maximális hiányzás mértéke a program időtartamának. 10% - a.

A részvétel igazolása az oktatók által vezetett jelenléti ív ellenjegyzésével történik.

A fenti 2 feltétel együttes megléte esetén bocsátható a résztvevő záróvizsgára.

A képzésen résztvevő személy a képzés végén záróvizsgát tesz (Rendelet 5. § (1)-(2) bekezdése).
A záróvizsga szóbeli vizsgafeladatból áll.

A szóbeli vizsgához a miniszter által jóváhagyott tételsort az NSZI a honlapján közzéteszi, az a miniszter által történő visszavonásig használható fel.

Záróvizsgára bocsátás feltételei:

- A képzési program
-
- ban meghatározott elméleti és gyakorlati óraszám teljesítésének igazolása.

Vizsgakövetelmények

Záróvizsga:
A képző a záróvizsgát a képzés utolsó napját követő 60 napon belül köteles megszervezni. A záróvizsga időpontjáról a képző legalább 30 nappal korábban írásban tájékoztatja a képzésben részt vevő személyt. (4) A képző az NSZI-nek a vizsga megkezdése előtt legalább 30 nappal írásban bejelenti a záróvizsgát, és megküldi a képzési programban meghatározott záróvizsgára bocsátás feltételeinek teljesítéséről szóló igazolást.
A záróvizsgán 3 fő vizsgabizottsági tag vesz részt.

Szóbeli vizsga:

- A képzésben részt vevő személy kihúzott tétel alapján beszámol az elméleti és gyakorlati képzésen megszerzett gyakorlatorientált tudásáról. (felkészülési idő: 10 perc/vizsgázó, felelési idő: 10 perc/vizsgázó).

A vizsgacsoport létszáma minimum 8 fő, maximum 30 fő.
Záróvizsgára az bocsátható, aki a képzési programban megállapított vizsgára bocsátási követelményeknek eleget tesz.

A záróvizsga értékelése

A záróvizsgára vonatkozó további tudnivalókat a 14/2022.IV.29. EMMI rendelet tartalmazza, mint a vizsgabizottság összetétele és díjazása, a záróvizsga dokumentumai, a szociális ágazati képzések vizsgaelnöki névjegyzéke, záró rendelkezések. A záróvizsgát a vizsgabizottság

a) kiválóan megfelelt
b) megfelelt vagy
c) nem felelt meg

minősítéssel értékeli.

A vizsgázó záróvizsgája sikertelen, ha szóbeli vizsgafeladat „nem felelt meg” minősítéssel zárul.

Javító-és pótlóvizsga

Sikertelen vizsga esetén a vizsgázó javítóvizsgát tehet.
Ha a vizsgázó a vizsgát neki fel nem róható okból meg sem kezdte, vagy megkezdte, de befejezni nem tudta, pótlóvizsgát tehet.
A javító- és a pótlóvizsga a képzés befejezését követő egy éven belül tehető le.
A képző bejelentése alapján az NSZI a javító- és pótlóvizsgára legkésőbb a képzés utolsó napját követő egy éven belül lehetőséget biztosít.
Az NSZI a javító- és pótlóvizsga szervezése során az 5. § (9) bekezdésében előírtlétszámkorláttól eltérhet.
(14/2022.IV.29. EMMI rendelet)

II. A KÉPZÉS ÁLTAL NYÚJTOTT KÉPESÍTÉS

A képzésben résztvevő "***Autista személyek gondozója***" tanúsítványt kap.

A KÉPZÉSI PROGRAM MODULJAI

Az elméleti tantárgyak óraszáma:

a. Az 1/2000. (I. 7) SZCSM rendeletben feltüntetett ápoló, gondozó munkakörben elfogadott végzettség esetén: **125 tanóra**
b. fogyatékos személyek segítője végzettség estén: **300 tanóra**

1. modul: A célcsoport megismerése, együttműködés a környezettel

A modul célja

A modul célja, hogy a résztvevők magas szintű tudást kapjanak, alakuljon ki a megfelelő szemléletük és fejlődjenek készségeik az alábbi feladatok ellátására:

- Adjon kellő elméleti és tapasztalati betekintést az autizmusban érintett gyermekek és felnőttek, valamint családjaik sajátos életébe. A résztvevők váljanak képessé a család szempontjainak értelmezésére és a velük való kooperációra, hogy át tudják venni a család támogató szerepét.
- A résztvevők kapjanak szemléletet és tudást ahhoz, hogy autista társaink számára a kiszámítható és bejósolható, jogaikat tiszteletben tartó, mindennapi támogatást biztosító szolgáltatások megvalósuljanak. A résztvevők olyan tudást kapjanak és fejlődjenek azon képességeik, melynek köszönhetően hatékony és eredményes együttműködést tudnak megvalósítani a szolgáltatásban dolgozó munkatársaikkal és az autista személyek szűkebb és tágabb környezetével.
- Legyenek képesek együttműködni a külső szereplőkkel való munkában, melynek alapja az autista személyek szükséglete és egyéni fejlesztési céljainak elérése.
- A megszerzett tudás segítse elő az autizmusban érintett személy szűkebb és tágabb környezetével való érdemi és hatékony együttműködést, bontsa le az autista személlyel és hozzátartozóival kapcsolatos előítéleteket.

A modul tantárgyai

1.1. Az autizmusban érintett célcsoport bemutatása, a) 8 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 20 tanóra elmélet és gyakorlat
1.2. Autizmusban érintett személyek jogai a szolgáltatásokban, a) 4 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 8 tanóra elmélet és gyakorlat
1.3. Az autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás, együttműködés, a) 5 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 20 tanóra elmélet és gyakorlat
1.4. Ellátásban együttműködő team intézményen belül, a) 8 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 12 tanóra elmélet és gyakorlat
1.5. Ellátásban együttműködő team intézményen kívül, a) 5 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 12 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy neve: 1.1. **Az autizmusban érintett célcsoport bemutatása**

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 8 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 20 óra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy a résztvevők váljanak érzékennyé a család, benne az autista gyermek/felnőtt és a szülők szempontjainak elfogadására. Értsék meg a sajátos élethelyzetet, a család és az autista személy szempontjait, igényeit. Nyújtson betekintés valódi családok életébe, a mindennapi élethelyzetek megoldásába, érje el, hogy kialakuljon az életútszerű gondolkodás, váljanak képessé a családot partnerként tekinteni. Mutassa be az autizmus rendkívül színes megjelenési formáit, a családok eltérő megértéseiből, eltérő tudásaiból és eltérő feldolgozásaiból fakadó színességet. Mutassa be az együttműködést nehezítő tényezőket. A tantárgy végére a résztvevő érti és elfogadja az autista személyek és hozzátartozóik szempontjait, előítéletmentesebb és nyitottabb az együttműködésre, jobban tudja értelmezni a sajátos igényeket. Nyitottá válik a jelenségek hátterében rejlő okok, tudományos magyarázatok, valamint gyakorlati, módszertani tudások elsajátítására.

A tantárgy rövid tartalma:

Megtárgyalja az autista gyermek születésétől, majd a diagnózis felállításától kezdve, a feldolgozás különböző szakaszait és eltérő kimeneti állapotait, konkrét családi élettörténetek feldolgozásán keresztül. Áttekinti, hogy az autista gyermek az életútján milyen rendszerekben, milyen szereplőkkel, milyen kontextusban találkozik (orvos, védőnő, szakértői bizottság, óvodai, iskolai környezet, szegregált, illetve integrált oktatás-nevelés sajátosságai és hosszútávó hatásai, családsegítés, gyermekvédelem, korábbi intézmények, stb). Bemutatja az egészségügyi diagnózishoz vezető, majd az azt követő családi életutat. Ismerteti a pszichiátriai diagnózist, az azt követő óvodai, iskolai szereplőket, szakértői vizsgálatokat, az életút során keletkező dokumentációkat. Kitér arra, hogy ezek ismerete, értelmezése és elfogadása alapvető fontosságú a további életút támogatásának tervezéséhez. Megtárgyalja az eltérő életutakat, kitér a család különböző feldolgozási stratégiáira, a folyamatos, alkalmankénti, vagy egyáltalán meg nem kapott autizmus szempontú támogatás kimeneteire, arra, hogy ez hogyan hat az autizmus spektrum állapotra az adott pillanatban, rövid-, közép- és hosszútávon. Az intézménybe érkezés előtti időszak sajátosságai, valamint az intézményi beilleszkedésre gyakorolt hatása az azt megelőző rendszereknek. Családi életutak, élethelyzetek bemutatásával betekintés enged abba a folyamatba, mely a fogyatékossággal élő gyermek első gyanújeleinek felfedezését, majd diagnózisát követi. Kitér az elfogadást befolyásoló tényezőkre, valamint az abból fakadó, a szolgáltatásokkal való együttműködést befolyásoló szempontokra. Kitér a család megküzdési stratégiáinak kialakulását befolyásoló tényezőkre, a sajátos élethelyzetek megoldására, megélésére, melyek befolyásolják a megjelenő igényeket és az együttműködést. Érint olyan élethelyzeteket, amelyek megoldása különös kihívást jelent, pl. orvosi vizsgálat megvalósítása, a szűkebb, tágabb környezettel való együttműködés. Feldolgozza a nem is oly ritka, akár marginalizálódáshoz, családi krízishez vezető élethelyzetek kialakulását és segít elfogadni és megérteni az ebből fakadó nehezen kezelhető helyzetet.

A tantárgy képessé teszi a résztvevőket arra, hogy megértsék és elfogadják, hogy az autizmusban érintett személyek alapvető szükségletei azonosak a társaikéval: a testi, lelki egészség, a szexualitás megélése, az átlátható életkörülmények; kiszámítható környezet; anyagi biztonság; biztonságos, pihenésre, kikapcsolódásra és magánéletre alkalmas otthon; jogi védelem, a szeretet és összetartozás érzése, egyenrangú társas kapcsolatok, személyes elismerés, megbecsülés, tisztelet, figyelem, értelmes foglalkozás, elismert munka, megszerzett készségek megtartásának és új ismeretek megszerzésének lehetősége jogos elvárás a család részéről.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: autizmus spektrumába tartozó állapot, speciális szükséglet, támogatási szükséglet, kimenet, élethelyzet, marginalizáció, kirekesztődés, támogatás, krízis, méltó élet, jogi védelem.

Kötelező szakirodalom:

- JOLIFFE, Therese - LANDSDOWN, Richard - ROBINSON, Clive: Egy személyes beszámoló (Kapocs Kiadó 1992, 1997)
- Notbohm, E.: Tíz dolog, amit minden autizmussal élő gyermek szeretné, ha tudnál (AOSZ, 2009.)
- GRANDIN, Temple - SCARIANO, Margaret M.: Segítség! Autizmus! (Kapocs Kiadó 2004.)

Ajánlott szakirodalom:

- Oravecz Lizanka és Orosz Ildikó: Lizanka: Egy autista lány története a bezártságtól a teljes élet felé (HVG Kiadó Zrt. 2017)
- Bognár, V. (szerk.): Láthatatlanok – Autista emberek a társadalomban (Budapest, Scolar, 2010.)

A tantárgy neve: 1.2. Az autizmusban érintett személyek jogai a szolgáltatásokban

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 4 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 8 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy betekintést nyújtson a fogyatékossággal élő személyek jogait biztosító jogszabályi környezetbe, jogorvoslati lehetőségekbe, amellyel minden intézményi szolgáltatásban feladatot ellátó személynek tisztában kell lennie, mert ez a szolgáltatásnyújtás alapfeltétele. A cél nem csak a jogok megismerése, hanem a mindennapi gyakorlatba való átültetése, a hétköznapi helyzetekben való értelmezése. A tantárgy célja, hogy kialakítsa azt a szemléletet, amellyel a résztvevők képesek a méltó élet megteremtésére a mindennapi támogatás során.

A tantárgy rövid tartalma:

A fogyatékos személyek jogainak bemutatása, mint a szolgáltatásnyújtás és a módszertan alapjai.
A tantárgy bemutatja és a mindennapi gyakorlatba átülteti a fogyatékossággal élő személyek jogait. Tudást, szemléletet és saját élményt ad arra, hogy a mindennapi ellátásnyújtás során mit jelent és hogyan lehetséges megvalósítani az autista személyek ellátásában a veleszületett emberi méltóság, az egyéni autonómia tiszteletben tartását. Érinti

- a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét; a személyi szabadsághoz, biztonsághoz és élethez, testi épséghez, egészséghez való jog biztosítását;
- a hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség és az esélyegyenlőség biztosítását;
- a teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás elősegítését;
- a hozzáférhetőség, akadálymentesség (különösen az autizmus szempontú infokommunikációs akadálymentesség) biztosítását az egyetemes tervezés elvének figyelembevételével;
- az ésszerű alkalmazkodás biztosítását;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés alkalmazásától való tartózkodást;
- az élethosszig tartó tanuláshoz és a rehabilitációhoz való jogok biztosítását;
- a képességekhez mérten a munkavállaláshoz és foglalkoztatáshoz való jog biztosítását;
- a kulturális életben, üdülési, szabadidős és sporttevékenységekben való részvétel biztosítását.

A tantárgy esettanulmány feldolgozásával bemutat egy sikeres jogorvoslati folyamatot annak érdekében, hogy a résztvevők rendszerszintű áttekintést kapjanak a fogyatékos személyek jogainak védelmére is.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: méltóság, autonómia, szabadság, függetlenség, biztonság, esélyegyenlőség, társadalmi részvétel, hozzáférhetőség, akadálymentesség, egyetemes tervezés, ésszerű alkalmazkodás, rehabilitáció, jogorvoslat.

Jogszabályok:

- *2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről*[*]
- *1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról*

A tantárgy neve: 1.3. Az autizmusban érintett személlyel és a hozzátartozóival való kapcsolattartás, együttműködés

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 5 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 20 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy átismételje és megerősítse a családi attitűd értelmezését, szemléletet és módszertant adjon a rendszeres kapcsolattartáshoz, a szülők, családtagok bevonásához, a konzultációkban való helyes viselkedéshez.
Ahhoz, hogy az autista személy a lehető legkiegyensúlyozottabb életet éljen, feltétlenül szükséges, hogy az ellátásában résztvevő személyek együttműködjenek, az autizmussal élő személy lehető legnagyobb mértékű bevonásával, ezért a tantárgynak meg kell erősíteni azokat a készségeket, mellyel a család bevonása, a folyamatos információáramlás megvalósul.

A tantárgy rövid tartalma:

Az autista személy és családja elvárásait, valamint az intézmény lehetőségeit és elvárásait összhangba kell hozni egymással. Lehetővé kell tenni, hogy a kliensek és szüleik/gondozóik rendszeres időközönként, strukturált formában, objektíven fejthessék ki véleményüket, és információkat kapjanak az igénybe vett szolgáltatással kapcsolatosan, melynek helyes dokumentálása elengedhetetlen.
A tantárgy készségeket fejleszt a szereplők hatékony együttműködéséhez, módszereket tanít ahhoz, hogy sikeres legyen a felek elvárásainak megismerése, összehangolása, a kölcsönös bizalmi légkör kialakítása. Módszertani tudást ad ahhoz, hogy a résztvevő képessé váljon a rendszeres, megfelelő formában és időintervallumban történő folyamatos információáramoltatásra és konzultációra. A tantárgy segítséget nyújt abban is, hogy hogyan lehet a kapcsolattartás módját és kereteit jól meghatározni, jól dokumentálni és az autizmusban érintett ellátott érdekeinek középpontjába állítani, valamint kitér a kompetenciahatárok értelmezésére és betartásának szükségességére. Szemléletet ad arra, hogy a résztvevő megértse, hogy jogos elvárás a kliens, a szülők, hozzátartozók részéről a rendszeres tájékoztatás kérése, egyetértésükkel történjenek a fejlesztések és értékelések, és ezekről rendszeresen konzultáljanak velük a szakemberek. A tantárgy példákat mutat a fenti célok sikeres megvalósítására, valamint kitér arra, hogy a kapcsolat, vagy bizalom megromlása esetén mi a teendő, milyen külső segítségek jelenthetnek megoldást.
A szociális-kommunikáció sérülése miatt az autista személyek gyakran nem, vagy csak korlátozottan tudják gondolataikat, élményeiket megosztani környezetükkel, ezért különösen fontos a család és a szakemberek közötti rendszeres kommunikáció.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: autizmus spektrumába tartozó állapot, speciális szükséglet, támogatási szükséglet, kimenet, élethelyzet, marginalizáció, kirekesztődés, támogatás, krízis, méltó élet, jogi védelem.

Kötelező szakirodalom:

- szerk. Glenys Jones, Elisabeth Hurley: Az autizmusellátás helyes gyakorlata (Geobook 2018)
- JORDAN, Rita: Autizmus társult értelmi sérüléssel 239-301.o. (Kapocs Kiadó 2007.

A tantárgy neve: 1.4. Ellátásban együttműködő team intézményen belül

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 8 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 12 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy bemutassa és megindokolja az autista személyek ellátásában dolgozó szakemberek jellemzőit, kompetenciáit, feladatait, a hatékony team munkáját meghatározó kritériumokat, és segíti a résztvevőket ezek elsajátításában. A tantárgy célja, hogy a résztvevő váljon képessé a hatékony teamben való együttműködésre, sajátítsa el a szükséges készségeket, tudásokat. Mintát ad a hatékony team működtetésére, gyakoriságára, azonosítja és megindokolja a belső team résztvevőit, bemutatja, hogy a team munkájába hogyan vonható be a család.
Az autizmus ellátásban különösen hangsúlyos a személyzet egységes, közös szakmai alapokon nyugvó támogató hozzáállása, aminek elérése és fenntartása folyamatos egyeztetést igényel a munkatársak között.

A tantárgy rövid tartalma:

Bemutatja az ellátásban együttműködő team egyes szereplőit (általában az intézményvezetőből, a terápiás munkatársból, a fejlesztő pedagógusból, szociális segítőkből, ápoló- gondozókból áll). Kitér arra, hogy a családok is a team tagjaként értelmezendők. Feltárja a team egyes szereplőinek szerepét, feladatát, hozzáadott értékeit a team munkához. Bemutatja a speciális területből fakadó plusz elvárásokat, a feladat komplexitását hangsúlyozza az ellátásban együttműködő team munkájában. A tantárgy nem csak a szerepek és feladatok bemutatásával foglalkozik, hanem kitér a szükséges tulajdonságokra és kompetenciákra, mint az empátia, szociális érzékenység, türelem, szakmai igényesség, korszerű ismeretek, folyamatos tanulás, gyakorlat megszerzésére való igény, kommunikáció, és segít elsajátítani, fejleszteni ezeket a készségeket. A tantárgy kitér arra is, hogy hogyan valósítható meg a szakmai alapelvek egységes megközelítése és érvényesülése, hogyan előzhető meg a kiégés és hogyan biztosítható a szakmai fejlődés. Érinti a rendszeres szakmai szupervízió szükségességét, és azok lehetséges formáit, módjait, valamint azt is, hogy minden további munkatárs, rendszeres látogató az autizmusbarát környezet szereplője. A team működtetésének rendszerességére, formájára, az információáramlás helyes módjára, a dokumentálásra módszertant tanít.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: team, komplexitás, készség, szupervízió, autizmusbarát környezet, információ áramlás.

Kötelező szakirodalom:

- Dr. STEFANIK Krisztina - HAVASI Ágnes - ŐSZI Tamásné: Segítség és segítők az autizmussal élő emberek hétköznapjaiban (Kapocs Kiadó 2011.)
- Glenys Jones – Elisabeth Hurley: Az autizmusellátás helyes gyakorlata (Geobook Kiadó 2018)

A tantárgy neve: 1.5. Az ellátásban együttműködő team – intézményen kívül

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 5 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 12 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy a megtanítsa, hogy hogyan lehet a szolgáltatáson kívül eső személyekkel, szakemberekkel, vagy más szolgáltatásokkal az egységes, közös szakmai alapokon nyugvó, az igénybevevő személyhez alkalmazkodó, támogató hozzáállásra alapozott folyamatos és szakszerű együttműködést megvalósítani.

A tantárgy rövid tartalma:

Az autizmusban érintett kliens számos, a szociális szolgáltatáson kívül eső személlyel is kapcsolatba kerül, ők is hozzájárulnak az autizmussal élő személyek életminőségének javításához. A tantárgy áttekinti a külső szereplőket és azokat a helyzeteket, amelyekben ők megjelennek. (Pl. terápiás szakemberek, egészségügyi szakember, munkatevékenységek végzéséhez alkalmazott szakember, vagy önkéntes segítők.) A tantárgy megtanítja, hogy a résztvevőnek – az ellátásban résztvevő személy egyéni fejlesztési tervében meghatározott célok mentén – hogyan kell együttműködnie a külső szereplőkkel, mi a segítő szakember feladata és felelőssége ebben. A tantárgy tudást ad a résztvevőnek és fejleszti a készségeit az egyes helyzetek eredményes támogatása érdekében, pl. az esetleges egészségügyi beavatkozások zökkenőmentes elvégzése, a kortárs kapcsolatok támogatása, külső programok előkészítése, munkatevékenységbe való bekapcsolódás, munkahelyi beilleszkedés, párkapcsolat kialakításának elősegítése. A képzés képessé teszi a résztvevőt arra, hogy az autizmusban tájékozatlan szereplőkkel sikeres együttműködést tudjon megvalósítani. A tantárgy megtanítja, hogy hogyan tudja a segítő munkatárs a kulcsszerepét megőrizni, kompetencia határait jól betartani, autizmusbarát környezetet biztosítani a külső szereplővel való együttműködés során.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: kortárs közösség, munkatevékenység, kulcsszereplő, kompetencia határok

2. Modul: Az autizmus természete

A modul célja

A modul célja, hogy a résztvevők számára áttekintést nyújtson az autizmus spektrumzavar természetéről és az autizmussal összefüggő viselkedési mintázat jellemzőiről elméleti megközelítésen keresztül, de közérthető módon. Tudást és tapasztalatot gyűjtsenek az autista emberek viselkedésének és a háttérben húzódó mentális folyamatok megértéséhez. A résztvevők értsék meg az autizmussal élő személyek sajátos gondolkodásának, szociális- kommunikációs eltéréseinek, szenzoros ingerfeldolgozásuk valamint eltérő információ feldolgozásuk természetét, az ezekből adódó viselkedési jellegzeteségeik mibenlétét, valamint az ezekkel összefüggő sajátos szükségleteket. Ismereteik alapján képesek legyenek belehelyezkedni az autista ember nézőpontjába

Ismerjék meg továbbá az életkor előrehaladtával szükségszerűen bekövetkező változások okozta kihívásokat és problémákat és az azokkal összefüggő sajátos ellátási szempontokat. Az elméleti ismeretek megszerzése lehetővé teszi, hogy az autizmussal élő személyek gondozásában részt vevők hatékonyan, kreatívan és személyre szabottan tudják alkalmazni a gyakorlati eszközöket és módszereket az érintett személyek támogatásában.

A modul tantárgyai

2.1. Tantárgy neve: Az autista emberek viselkedésének és gondolkodásának a háttere a.) 20 tanóra elmélet és gyakorlat, b.) 48 tanóra elmélet és gyakorlat

2.2. Önállóság és függetlenség a.) 5 óra elmélet és gyakorlat, b.) 8 óra elmélet és gyakorlat

2.3. Tantárgy neve: Autizmus és nemiség a.) 5 tanóra elmélet és gyakorlat, b.) 18 tanóra elmélet és gyakorlat

2.4. Tantárgy neve: Autizmus és öregedés a.) 5 tanóra elmélet és gyakorlat, b.) 10 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy neve: 2.1. Az autista emberek viselkedésének és gondolkodásának a háttere

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 20 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 48 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A résztvevők értsék meg az autizmus tünetei mögött húzódó okokat, a tipikustól eltérő sajátos gondolkodást, és váljanak képessé ezen ismeretek felhasználásával szakszerűen értelmezni és magyarázni az autizmusban érintett személyek mindennapokban tapasztalható viselkedéseit. Ismerjék meg a viselkedésre ható tényezőket, az autizmust magyarázó kurrens pszichológiai magyarázatokat, a gyakran társuló adaptációs nehézségeket, pszichiátriai és egyéb medikális zavarokat, továbbá ismerjék fel ezen eltérések és sérülések mindennapi életre ható következményeit az érintett személyek esetében. Korábbi gyakorlati megközelítéseiket, beavatkozásaikat a résztvevők az ismeretek birtokában legyenek képesek szakmai szempontból felülvizsgálni, és szükség esetén azokat professzionálisan és empatikusan módosítani az autizmussal élő személy adottságaiból fakadó szükségleteihez igazodóan.

A tantárgy rövid tartalma:

A tantárgy során áttekintésre kerülnek az autista emberek fejlődését, viselkedését, adaptációját befolyásoló külső és belső tényezők. Értelmezésre kerülnek azok a meghatározó, a kognitív működést érintő sajátosságok, melyek jelenlegi tudásunk szerint befolyásolják az autista emberek észlelését és információ feldolgozását. Megismerik az eltérő mentális működés jellemzőit, kiemelve a naiv tudatelmélet eltéréseit, a gyenge centrális koherenciát és az eltérő végrehajtó működéseket és azok mindennapok során tapasztalható következményeit, megnyilvánulási formáit. A mélyebb megértés támogatására, a mögöttes okok és a viselkedés láthatóvá tételére az elméleti tartalmakat gyakorlati feladatok, érzékenyítő gyakorlatok teszik szemléletesebbé.

A tantárgy gyakorlati példákon keresztül szemléletesen bemutatja a kontextus összefüggéseit az észleléssel, a társas viselkedésssel, és a kommunikációval. A résztvevők ismerjék fel az abszolút jelentéstartalmak és a kontextusfüggő-jelentések közötti különbséget. Értsék meg, mit jelent a mindennapokban, és milyen viselkedésekhez vezethet, hogy az autizmusban érintett személyek kevéssé képesek az ingerek kontextustól függő eltérő jelentéseinek értelmezésére.

A tantárgy részletesen tárgyalja az érzékelés és észlelés sajátosságait autizmusban, a lehetséges hiper-, és hiposzenzitivitást, szenzoros élménykereső viselkedést, valamint az ingerfeldolgozás intentizásának ingadozását, amelyek elméleti megértése kulcsfontosságú a gyakortlati ellátás szempontjából. A tantárgy során áttekintésre kerülnek az autizmus spektrum zavarral gyakran társuló egyéb – pszichiátriai és más medikális – eltérések és lehetséges következményeik. Ezek megismerése és felismerése meghatározó lehet a mindennapi gondozásban.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: elmeolvasás, naiv tudatelmélet, mentalizáció, végrehajtó működés, centrális koherencia, részletekben gondolkodás, konkrét gondolkodás – általánosítás, kontextusvakság, szenzoros ingerfeldolgozás, hiperérzékenység, hipoérzékenység, fehér zaj, „autizmus-szemüveg" komorbid (társuló) zavarok

Kötelező szakirodalom:

- Simon-Baron Cohen – Patrick Bolton: Autizmus, 72-133 o. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
- Dr. Rita Jordan: Autizmus társult értelmi sérüléssel, 31-96.o., Kapocs Kiadó, 2007.
- Dr. Peter Vermeulen: Az autizmus mint kontextusvakság, Geobook Kiadó, Budapest, 2014.
- Olga Bogdashina: Valódi színek, 45-82.o., 167 – 214.o., Geobook Kiadó, Budapest, 2008.

Ajánlott szakirodalom:

- Theo Peeters: Autizmus, az elmélettől a gyakorlatig – Kapocs Kiadó,Budapest, 2007
- Uta Frith: Autizmus – A rejtély nyomában, Kapocs Kiadó, 1991
- Fred R. Volkmar - Lisa A. Wiesner: Az autizmus kézikönyve Autisták Országos Szövetsége, Budapest, 2013.-
-

A tantárgy neve: 2.2. Önállóság és függetlenség

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám:a) 5 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 8 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja: A résztvevők szerezzenek tudomást a felnőtt életre vonatkozó vizsgálatok gyenge kimeneti eredményeiről. Legyenek tisztában azzal, hogy az autista felnőttek számára rendkívül beszűkülnek a munkavállalási lehetőségek, valamint az ellátórendszer hiányosságaiból adódóan az intézményi szolgáltatások igénybvételének lehetőségei is. Legtöbben az iskola befejezését követően

otthon maradnak, és szüleik, hzzátartozóik aktív támogatására szorulnak. Mindezzel összefüggésben csökken az önbecsülés és magabiztosság, és növekedik a társuló zavarok előfordulása. A tantárgy fontos célja annak megértése, hogy a felnőttkori kimenetet jelentősen befolyásolja a társuló zavarok súlyossága mellett a korábbi és aktuális támogatások mértéke és minősége, valamint a könyezet felkészültségének milyensége is.

A tantárgy rövid tartalma: A résztvevők ismerjék meg azokat a kulcsterületeket, amelyek leginkább szükségesek az önállósághoz és másoktól való függetlenedésnek. ismerjék meg továbbá az önállóságot gátló és segítő tényezőket. Rendelkezzenek alapvető ismeretekkel a támogatott döntéshozatal fogalmáról, tartalmáról.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: önállóság, függetlenség, jólét, önrendelkezés, átmenet, munkakészség, munkaviselkedés

Kötelező szakirodalom:
Őszi Tamásné -Dr-Simó Judit – Vígh Katalin: Autizmus – belépés a felnőttkorba. Protokoll az átmenet támogatásához, NFSZK Kft., Budapest, 2020.

A tantárgy neve: 2.2. Autizmus és nemiség

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás

Óraszám: a) 5 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 18 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

Cél, hogy a résztvevők a képzés elvégzése után hatékonyan tudják támogatni az autizmussal élő személyeket a nemiséggel kapcsolatos kérdések, problémák megoldásában. Legyenek képesek felismerni, szakszerűen értelmezni, magyarázni az autista emberek szexualitással összefüggő viselkedését, illetve a témára vonatkozó ismereteket tudják adaptálni és személyre szabni az autizmussal élő személyek sajátos kognitív, kommunikációs és társas megértési módjához, képességeihez, szintjéhez. További cél a szemléletformálás, a bentlakásos intézményi környezetben a párkapcsolat és a szexualitás mint alapvető emberi jogok és természetes szükségletek elfogadása és szem előtt tartása.

A tantárgy rövid tartalma: A tantárgy tisztázza a nemiség témakörének tartalmát, tágabb kontextusba helyezve a szexualis viselkedést. Ismerteti az autizmussal élő személyek saját testükről való tudásának és saját testükhöz való viszonyuknak jelentőségét, autizmusból eredő jellegzetességeit**.** A tantárgy részletezi biológiai nemenként a felnőttkori testi működéseket és az azokkal kapcsolatban a mindennapokban felmerülő nehézségeket és megoldási lehetőségeket. Tisztázza a nemek és kapcsolatok közötti különbségeket, kitér a szexuális viselkedés sokszínűségére illetve a különböző minőségű kapcsolatokhoz tartozó viselkedési normákra intézményen belüli és azon kívüli környezetben. Alátámasztja a nemiséggel, a szexualitással kapcsolatos tanítás indokoltságát, és részletezi a téma emberi jogi vonatkozásait.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: nemiség, testi működések, személyes higiénia, menstruáció, maszturbáció, intimitás, intim testrészek, érintések, kapcsolatok, szexuális érdeklődés, szexuális vonzalom, szexuális viselkedés, testi integritás, fogamzásgátlás

Kötelező szakirodalom:

- Wendy Lawson: Szexualitás és autizmus – Geobook Kiadó, Budapest, 2013.

- A nőiség és nemiség kérdései értelmi fogyatékos felnőttek csoportjaiban – ÉFOÉSZ, Budapest, 2016.
- Szulyák Eleonóra: A szociális intézmények viszonya a szexualitáshoz - Magyar Andrológia, 2014/2.

Ajánlott szakirodalom:

- Zagyi Emese, Csángó Dániel A szexuális asszisztencia fogalma és jelensége – Fogyatékosság és társadalom, 2019/1., 125-141. oldal
- Dr. Fonyó I.: Felnôtt élet. Kézenfogva Alapítvány, Budapest, 2009

Jogszabályok:

- 2013. évi LXII. törvény A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlôségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról
- 2007. évi XCII. törvénya Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

A tantárgy neve: 2.3. Autizmus és öregedés

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 5 tanóra elmélet ésgyakorlat; 12 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A résztvevők ismeretekre tegyenek szert annak érdekében, hogy képesek legyenek az autizmussal élő személyeket hatékonyan felkészíteni és támogatni az életkor előrehaladtával szükségszerűen bekövetkező átmenetek során (pl. veszteségek, intézményváltás, családi környezetből bentlakásos intézménybe való költözés, nappali intézményből bentlakásos intézménybe való költözés, életvégi ellátás, stb.) Ismerjék meg az autizmussal élő klienseik számára életkorukhoz, állapotukhoz, megváltozott képességeikhez, érdeklődésükhöz és teherbírásukhoz igazodó, emberi méltóságot a legteljesebb mértékben tisztelő tevékenységek kialakításának elméleti alapjait.

A tantárgy rövid tartalma:

Az autizmus spektrumzavar élethosszig tartó állapot, ezért az érintett személyek számára nyújtott szolgáltatásokat, gondoskodást is élethosszig kell biztosítanunk. Ahhoz, hogy mennyiségileg és minőségileg megfelelő szolgáltatást tudjunk nyújtani, meg kell ismerni az autizmussal élő emberek esetében az életkor előre haladtával szükségszerűen bekövetkező változásokat és az ezekkel összefüggő nehézségeket. A tantárgy során áttekintjük, hogyan érinti az öregedés az autizmussal élő embereket, milyen testi és mentális változásokkal kell szembenézniük mind nekik, mind az őket ellátó gondozó személyeknek. A tantárgy sorra veszi az öregedéssel együtt járó betegségeket és az öregedéshez társuló problémkat az autizmus tükrében. A tantárgy ismerteti az időskorral lehetségesen együttjáró viselkedéseket és viselkedésváltozásokat. Szempontokat ad az időskori tevékenységszervezéshez, a környezet adaptálásának újragondolásához, valamint ötleteket nyújt az idősödő és időskorú autizmussal élő személyek számára szervezhető egyéni és csoportos tevékenységekhez, szabadidő eltöltéshez, a képességek szinten tartásához, vagy éppen a hanyatló képességekhez igazodóan. A tantárgy kitér a időskori és életvégi érzelmi, mentális támogatás fontosságára és miként jére is.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: öregedés, demencia, inkontinencia, klimax, parkinson-kór, stroke, depresszió, időskori mozgásszervi betegségek, időskori szív- és érrendszeri betegségek, epilepszia, szorongás.

Kötelező szakirodalom:

– The National Autistic Society, Elizabeth Ayris (szerk): Autizmus és öregedés - Kézikönyv szakembereknek - NFSZK, Budapest, 2020.

Ajánlott szakirodalom:

- Falvai Rita (szerk.): Autizmus – belépés a felnőttkorba Protokoll az átmenet támogatásához Módszertani segédlet az átmenet támogatásához – NFSZK, Budapest, 2020.

3. Modul: Autizmussal élő személyek ellátásának alapjai és módszertana

A modul célja

A modul célja, hogy az elméleti ismeretek elsajátítása után a résztvevők megismerjék a bizonyítottan hatékony terápiás és támogatási eljárásokat, a gyakorlati intervenciók alapjait és módszertanát. Míg a második modul leginkább „Miért" kérdésre ad választ, és az autizmus viselkedéses tüneteinek és természetének megértésére fókuszál, addig a harmadik modul a „Hogyan" kérdést taglalja, azaz arra ad választ, miként nyújthatunk segítséget, hogyan teremthetünk az autizmussal élő személyek számára támogató, érthető, érzelmi és fizikai biztonságot nyújtó környezetet. Továbbá milyen mószerekkel, mérésekkel ismerhetjük meg az egyéni sajátosságokat, szükségleteket, megértési szintet, képességprofilt a személyre szabott autizmus-specifikus ellátás és szolgáltatás megtervezése és nyújtása érdekében. Cél, hogy a résztvevő értse az elméleti ismeretek és a gyakorlati beavatkozások összefüggését, és képessé váljon szakmai kreativitással célzott egyedi támogató eszközöket, intervenciókat szisztematikusan tervezni és a gyakoratban alkalmazni.

A modul tantárgyai

3.1. Tantárgy neve: Autizmussal élő személyek fogadására alkalmas környezet kialakítása – a) 30 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 72 tanóra elmélet és gyakorlat

3.2. Tantárgy neve: Az autizmussal élő személyek megismerését, és a beavatkozások tervezését megalapozó felmérések – a) 6 óra elmélet és gyakorlat; b) 14 tanóra elmélet és gyakorlat

3.3. Tantárgy neve: Autizmussal élő személyek tevékenységeinek szervezése – a) 10 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 24 tanóra elmélet és gyakorlat

3.4. Tantárgy neve: A szociális megértést és kommunikációt támogató egyéb módszerek, eszközök –a) 8 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 20 tanóra elmélet és gyakorlat

3.5. Tantárgy neve: Kihívást jelentő viselkedések megelőzésre és kezelése – a) 6 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 14 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy neve: 3.1. Autizmussal élő személyek fogadására alkalmas környezet kialakítása

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 30 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 72 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy a résztvevők ismerjék meg az autizmusbarát személyi és tárgyi környezet kialakításának célját, elméleti kereteit, módszertanát, eszközeit és gyakorlatban való alkalmazását. Cél, hogy a résztvevők legyenek képesek a protetikus környezet kialakítására: váljanak képessé a beszédet konkrét, látható dolgokkal kiegészíteni, szükség esetén alternatív kommunikációs eszközöket alkalmazni, vizuális környezeti támontokat tervezni és készíteni, a teret és időt valamint a tevékenységeket struktúrálni, egyéb vizuális segítségeket készíteni, valamint a környezetben a szenzoros ingereket csökkenteni.Saját szóbeli közléseiket és általános viselkedésüket tudják adaptálni, egyszerűsíteni a célcsoport szükségleteihez.

A tantárgy rövid tartalma:

A tantárgy definiálja a protetikus környezetet, leírja annak tartalmi elemeit és követelményeit, majd részletesen bemutatja azoknak a tervezését és gyakorlati megvalósításukat.A tantárgy tartalmazza a különböző napirendek típusait, a kialakítás és elhelyezés szempontjait. Ismerteti a napirend bevezetésének, használatának és tanításának módját, továbbá az autizmussal élő személy bevonásának módját a nap tervezésébe.

A tananyag magyarázatot ad a „láthatatlan idő" elvont fogalmára, és támpontokat ad az idő strukturálására. Ismerteti a térstruktúra kialakításának tervezési szempontjait és gyakorlati megvalósítását a szenzoros ingerfeldoglozás sajátosságainak figyelembevételével. A környezet fizikai elrendezését és a napirend kialakításáról szóló ismereteket követően a tantárgy részletesen taglalja az autizmussal élő személyek ellátásában kulcsfontosságú területet: a tevékenységek megszervezését oly módon, hogy azokbnan az érintett személyek a lehető legnagyobb önállósággal vehessenek részt. Ismerteti a munkarend és munkaszervezés fogalmát, és személyre szabott gyakorlati alkalmazását. Részletesen tanítja a munkarendek, vizualizált forgatókönyvek fajtáit, tervezésük, kialakításuk és bevezetésük szempontjai, szabályait..

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: protetikus környezet, bejósolhatóság, vizuális támogatás, tér-idő struktúra, napirend, munkaszervezés, munkarend, alternatív-augmentatív kommunikáció, akadálymentes kommunikáció, motivációs rendszer, jutalmazás, választás, vizualizált szabályok, kommunikációs/társas emlékeztetők.

Kötelező szakirodalom:

- Rácz Zsuzsa: Akadálymentes környezet – Autizmussal élő gyermekek vizuális támogatása, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft, Budapest, 2011.
- Önértékelési szempontrendszer – Szociális alapszolgáltatások – támogató szolgáltatás, nappali ellátás keretében működő intézmények és szakemberek számára – Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft, Budapest, 2015.
- Havasi Ágnes és Bertók Csilla: Segédlet a vizuális támogatások megértéséhez, alkalmazásához – Felhasználói tananyag a DATA applikáció alkalmazásához

Ajánlott szakirodalom:

- Mesibov, G. B., Shea, V. & Schopler, E.: Az autizmus spektrum zavarok TEACCH szemléletű megközelítése. Kapocs, Budapest, 2008.
- Békefi-Fábián-Sajben-Kerekes: Módszertani útmutató az autizmus spektrum zavarral élő gyermekeket befogadó óvodák és általános iskolák számára - Békéscsaba, 2020.

- Őszi Tamásné: Ajánlások az autizmus-specifikus alapszolgáltatások kialakításához a köznevelésben , Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány, Budapest, 2016.

A tantárgy neve: 3.2. Az autizmussal élő személyek megismerését, és a beavatkozások tervezését megalapozó felmérések

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 6 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 14 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

Cél a beavatkozás alapjául szolgáló felmérések módszereinek, azok tervezésének és kivitelezésének elsajátítása. Annak érdekében, hogy egyénre szabott, komplex ellátást tudjunk biztosítani az autizmussal élő személyek számára, elengedhetetlen, hogy a lehető legátfogóbb képet kapjuk a személy funkcionális szociális, kommunikációs kézségeiről, szenzoros ingerfeldolgozásának sajátosságairól. A tantárgy célja, hogy az autizmussal élő személyek ellátásában dolgozó szociális szakemberek képessé váljanak az informális és formális megfigyelésekre, felmérésekre, ezek felhasználásával pedig az érintett személy szempontjából releváns és reális célok kitúzésére, a célok között fontossági sorrendek felállítására, az intervenciók szisztematikus, személyre szabott megtervezésére.

A tantárgy rövid tartalma:

A tantárgy ismerteti az autizmussal élő személy megismerésére irányuló legfontosabb, és a szociális felnőttellátás szempontjából releváns informális és formális megfigyeléseket, felméréseket, valamint a megfigyelések, eredmények feljegyzésének módját. Felsorolja a számításba vehető információforrásokat (szülő, gondozó, egyéb korábbi ellátóhelyekről vagy más forrásból származó korábbi információk, közvetlen megfigyelések), valamint betekintést nyújt a célzott, formális tesztek, kérdőívek használatába, megfigyelési jegyzőkönyvek tervezésébe, készítésébe. Megtanítja az autizmussal élő személy szimbólumszintjének felmérését a szükséges vizuális támogatások érthető, személyre szabott tervezése érdekében. Megismerteti azokat az eljárásokat is, amelyek nem adnak számszerűsíthető eredményt, hanem arra valók, hogy egy-egy témában alapvető információkhoz jussunk a fejlesztés, beavatkozások tervezésének megkezdéséhez (pl. „kommunikációs snack", „szabotázs-helyzet", stb.). Ismerteti az Olga Bogdashina által kidolgozott Érzékelési Állapotfelmérő Kérdőív tartalmát és használatát annak érdekében, hogy az autizmussal élő személyekkel dolgozó szakemberek minél pontosabban megismerhessék az egyes személyek érzékelési sajátosságait. A tantárgy nagy hangsúlyt fektet a mindennapi természetes helyzetekben adódó, speciális eszköz, kérdőív nélküli mérési, megfigyelési lehetőségekre, kommunikációs kihívások létrehozására.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: megfigyelés, interjú, szakmai jelenlét, informális felmérés, formális felmérés, egyéni felmérés, fejlesztési terv, funkcionális kommunikáció,

Kötelező szakirodalom:

- Havasi Ágnes: Vizuális segítség autizmussal élő személyek kommunikációjának fejlesztésében, 9-35.o., 57-65.o. Fogyatékos Személyek Esélye Közalapítvány, Budapest,
- Havasi Ágnes – Bertók Csilla: A szimbólumszint mérése avagy honnan tudom meg, hogy milyen támogatást használjak a vizuális támogatás során – Kiegészítő tananyag a DATA alkalmazásához

Ajánlott szakirodalom:

- Olga Bogdashina: Valódi színek, Geobook Kiadó, Budapest, 2009.

A tantárgy neve: 3.3. Autizmussal élő személyek tevékenységeinek szervezése

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 10 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 24 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy célja, hogy a résztvevők megértsék, hogy az autizmussal élő személy szociális intézményben töltött idejét strukturálni szükséges. A résztvevők váljanak képessé az intézményi környezetben az autizmussal élő személyek napi tevékenységeit egyénre szabottan megszervezni, strukturálni a felméréseken alapuló egyéni gondozási tervek alapján. A tantárgy hangsúlyt fektet arra, hogy a résztvevők a szociális intézményekben olyan tevékenységek szervezését helyezzék előtérbe, amelyek illeszkednek a felnőttkorhoz (pl.: munkaképességek, munkaviselkedés fejlesztését célzó tevékenységek, szabadidő eltöltéséhez szükséges képességek fejlesztése, szabadidő strukturálása, mozgás, társas viselkedés, önállóság-, önkiszolgálás, praktikus ismeretek, felnőtt élethez méltó elfoglaltságok, házimunka, addig megszerzett képességek szinten tartása. Az egyénre szabott tevékenységek, feladatok mennyisége és minősége biztosítsa a sikerélményt, és a kompetencia érzését az autizmussal élő személyek számára. A résztvevők váljanak képessé, hogy a tevékenységek tervezése/szervezése során feladatanalízis alapján egyedi vizuális támogató eszközöket tervezzenek és készítsenek. További cél, hogy a résztvevők váljanak képessé önállóan végezhető, strukturált feladatokat, játékokat készíteni a szakmai szempontok követésével, valamint azokat személyre szabottan alkalmazni.

A tantárgy rövid tartalma:

A tantárgy ismerteti az autizmussal élő személyek részvételével zajló tevékenységszervezés módszertani alapjait. Cél annak megértése, hogy az érintettek számára a teljes intézményben töltött időt strukturálni szükséges. A tantárgy felvázolja a lehetséges tevékenységeket, a tevékenységszervezés tervezésének lépéseit. Ismerteti a környezet kialakításának szempontjait a tevékenységszervezés szempontjából. A tantárgy a munkatevékenységek tervezésén túl bemutatja a szabadidő strukturálásának szükségességét és lehetőségeit. Szempontokat ad ahhoz, hogy az autizmussal élő személyek számára szociális intézményi környezetben szervezhető tevékenységrepertoár milyen sorrendben történjen, hogyan váltakozzon. Továbbá részletesen tanítja a vizuális forgatókönyvek készítésének szempontjait, technikáját, valamint a forgatókönyvek használatának tanítását, azok szükség szerinti módosítását. Ismerteti a vizuális forgatókönyvek típusait, és a személyre szabott kiválaszás szempontjait.A tantárgy szerves része a szabadidő megfelelő eltöltésének tanítása, strukturálásának miként je. A tantárgy részletesen foglalkozik továbbá az önálló munkavégzés fejlesztését célzó tevékenységek szervezésével, az asztali önálló strukturált feladatok készítésének és alkalmazásának szabályaival.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: TEACCH-program, felnőttellátás, önállóság, munkakészségek, munkaviselkedés, munkaszervezés, láncolás, feladatanalízis, folyamatábra, folyamatleírás, videomodell, munkarend, asztali strukturált munka, egydobozos feladat, alaplapos feladat, strukturált szabadidő,

Kötelező szakirodalom:

- Tóth Katalin – Vígh Katalin: Autizmussal és értelmi sérüléssel élő felnőttek munkakészségének fejlesztése és munkáéba állításuk feltételrendszere 19-33. o (Az Autizmus Alapítvány Serdülő Házában folyó munka tapasztalatai) , Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Budapest,
- Havasi Ágnes: Vizuális segítség autizmussal élő személyek kommunikációjának fejlesztésében, Fogyatékos Személyek Esélye Közalapítvány, Budapest,

- Gosztonyi Nóra, Szaffner Éva: Sérülsspecifikus eszköztár autizmussal élő gyermekek, tanulók együttneveléséhez, Edicatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 2008.

Ajánlott szakirodalom:

- Glenys Jones-Elisabeth Hurley: Az autizmusellátáshelyes gyakorlata, Autizmus-boldogság-jólét, Geobook Kiadó, Budapest, 2018.
- G.B Mesibov, V. Shea, E. Schopler: Az autizmus spektrumzavarok TEACCH szemléletű megközelítése (Kapocs Kiadó, Budapest, 2008.
- Patricia Howlin: Felkészülés a felnőttkorra, Kapocs Kiadó, Budapest, 2001.

A tantárgy neve: 3.4. A szociális megértést és kommunikációt támogató egyéb módszerek, eszközök

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 8 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 20 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

Cél, hogy a résztvevők megértsék a szociális megértés sérülésének mindennapokban ható következményeit, illetve azt, hogy az olykor tapasztalható elzárkózás a társas helyzetektől az autizmussal élő személyek részéről nem feltétlenül szándékos választás. További cél annak mély megértése, hogy az autizmussal élő személyek számára a szociális élet „tudományos" és direkt módon tanítandó, tanulandó. A szociális megértést és kommunikációt, mint kulcsfontosságú készségeket fejlesztő törekvéseknek a szociális intézményekben is fókuszban kell állniuk. A tantárgy módszereket és ötleteket kínál e készségek fejlesztéséhez, a szociális élet és kommunkáció rejtett szabályainak tanításához.

A tantárgy rövid tartalma:

A tantárgy az elméleti alapokat felelevenítve részletesen taglalja az autizmussal élő személyek nehézségeit az íratlan szociális szabályok követésében, az érzelmek kifejezésében, az élmények megosztásában, és mások érzelmeinek megértésében. Számos módszert, eszközt mutat be és tanít az autizmussal élő személyek szociális fejlesztésére. Bemutatja az elmeolvasás tanulásának lehetőségeit és tananyagát. Ismerteti a Szociális Történetek módszerét, annak fogalmát, célját, használatát.Az élmények megosztására való képesség és a személyes emlékezet fejlesztésére a résztvevők megismerik az Én-könyv és Személyes napló célját és szakszerű használatát. A tantárgy nagy hangsúlyt fektet az énkép, étudat fejlesztésének fontosságára és lehetséges módszereire. Tanítja a kifejező kommunikáció támogatásához szükséges eszközöket, lehetséges eljárásokat. Szakmai szempontokat ad az egyedileg kiválasztandó alternatív kommunikációs eszköz kiválasztásához, valamint részletesen tanítja a gyakorlati alkalmazást. Ismerteti a szociális-kommunikációs fejlesztés egyéni és csoportos fejlesztési lehetőségeit, kiemelve a Babzsák Feljesztő Program módszerét. A tantárgy számos egyéb eljárást, ötletet ad az autizmussal élő személyek társas készségeinek támogatáára: vizuális szociális emlékeztetők, vizuális szociális instrukciók, vizualizált szabályok, kulcskártyák, videomodell.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: Én-könyv, személyes napló, szociális történetek, Babzsákos Fejlesztő program, képkártyacsere-módszer (PECS), alternatív kommunikációs rendszerek,

Kötelező szakirodalom:

- Gosztonyi Nóra, Szaffner Éva: Sérülsspecifikus eszköztár autizmussal élő gyermekek, tanulók együttneveléséhez, Edicatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 2008.
- Őszi Tamásné: Babzsák fejlesztő program – útmutató és feladatgyűjtemény autizmusspecifikus kiscsoportos szociális – kommunikációs fejlesztő foglalkozásokhoz - Kapocs Kiadó, Budapest, 2011.

Ajánlott szakirodalom:

- Glenys Jones-Elisabeth Hurley: Az autizmusellátáshelyes gyakorlata, Autizmus-boldogság-jólét, Geobook Kiadó, Budapest, 2018.

A tantárgy neve: 3.5. Kihívást jelentő viselkedések megelőzése és kezelése

Az adott ismeret átadásában alkalmazandó módok, jellemzők: interaktív előadás és gyakorlat

Óraszám: a) 6 tanóra elmélet és gyakorlat; b) 14 tanóra elmélet és gyakorlat

A tantárgy célja:

A tantárgy alapvető célja annak megértése, hogy a kihívást jelentő viselkedések leggyakrabban az egyén és környezet kölcsönhatásában alakulnak ki, nem önmagukban az autizmus spektrumzavarból adódnak, valamint, hogy az autizmusspecifikus adaptáció hiánya előidézhet kihívást jelentő viselkedéseket. Cél, hogy a résztvevők ismerjék meg a problmás viselkedések objektív megfigyelésének módját, és ezt a gyakorlatban is tudják alkalmazni. A tantárgy célja, hogy a résztvevők váljanak képessé a kihívást jelentő viselkedések megelőzésére gondosan tervezett és következetsen kivitelezett stratégiákat alkalmazni. Továbbá váljanak képessé a kihívást jelentő viselkedéses helyzetben tervszerűen, a szakmai elvásároknak megfelelően reagálni. Rendelkezzen ismeretekkel a pozitív viselkedés támogatásával kapcsolatban.

A tantárgy rövid tartalma:

Az autizmusban sérült kommunikáció, és a merev, rugalmatlan viselkedésszervezés, valamint a szenzoros ingerfeldolgozászavara ahhoz vezethet, hogy a személy szokatlanulreagál a mindennapi életben adódó helyzetekre. Alapvető nehézséget jelenthet számukra az érzelmek, szükségletek mások számára jól érthető és az elvárásoknak megfelelő kifejezése. Az autizmussal élő személy segítség nélkül nem tudja bejósolni mi történhet vele, mindennapjait kaotikusnak, kiszámíthatatlannak éli meg. Mindez, és az autizmusspecifikus adaptáció hiánya stresszhez, szorongásghoz vezethet, amelynek következményeként kialakulhatnak kihívást jelentő, olykor önsértő, agresszív vagy destruktív viselkedések. A problémás viselkedések jelenléte nemcsak az autizmussal élő személy, hanem a környezetében élők mindennapjait is megnehezítik. A tantárgy során a résztvevők megismerik a viselkedéssel, viselkedés kezelésével kapcsolatos alapfogalmakat, a kihívást jelentő viselkedések kritériumrendszerét, jellemzőit. Rálátást nyernek a kihívást jelentő viselkedések hátterében húzódó leggyakoribb okokra, megismerik a kihívást jelentő viselkedéses helyzetben szükséges és ajánlott tennivalókat. A tantárgy során a résztvebők elsajátítjűk a kihívást jelentő viselkedések objektív leírását és feltérképezését, képessé válnak elérendő és elérhető célviselkedés meghatározására, továbbá a célviselkedés elérését célzó tanítás, jutalmazás gyakorlati kivitelezésére. A tantárgy ismerteti a kihívást jelentő viselkedések megelőzésének javasolt gyakorlati stratégiáit, a problémás viselkedések befolyásolására leggyakrabban alkalmazott eljárásokat és technikákat. Tanítja továbbá az autizmusbarát környezet kialakítása érdekében az egyéb vizuális kulcsingerek kialakítását, emlékeztetők, választók, viselkedési szabályok tervezését és használatát.

A tanóra során **tisztázandó fogalmak**: kihívást jelentő viselkedés, krízis, STAR modell, jéghegy-modell, ignorálás, terelés, time-out, alternatív viselkedés,

Kötelező szakirodalom:

- Janoch Mónika: Problémás viselkedések megelőzése és kezelése autizmus spektrumzavarokban - Kapocs Kiadó, Budapest, 2009.
- Janoch, M.: Hogyan? Útmutató füzet autizmussal élő emberek problémás viselkedéseinek értelmezéséhez, megváltoztatásához. Budapest, Kapocs, 2014.

Ajánlott szakirodalom:

- Theo Peeters: Autizmus – Az elmélettől a gyakorlatig, Kapocs Kiadó, Budapest,
- John Clements és E John Clements és Ewa Zarkowska: Viselkedésproblémák és autizmus spektrumzavarok – Értelmezések és stratégiák a változtatásra- Kapocs Kiadó, Budapest, 2007.
- wa Zarkowska: Viselkedésproblémák és autizmus spektrumzavarok – Értelmezések és stratégiák a változtatásra- Kapocs Kiadó, Budapest, 2007.

Képzési Program Gyakorlata

A tudásátadáson alapuló gyakorlati képzés, autista személyek ellátásával foglalkozó szociális intézményben, nappali, vagy szakosított ellátás területen történik. (A résztvevő saját intézménye kizárva.)

A gyakorlat óraszáma:

c. Az 1/2000. (I. 7) SZCSM rendeletben feltüntetett ápoló, gondozó munkakörben elfogadott végzettség esetén: **125 tanóra**
d. fogyatékos személyek segítője végzettség estén: **300 tanóra**

Az elméleti anyagokhoz kapcsolódó, a gyakorlat tartalmának kifejtése:

1. **Téma**: A célcsoport megismerése, jogaik a szolgáltatásokban
   Gyakorlati óraszám: a. 20 tanóra/ b. 40 tanóra
   Gyakorlat tartalma:

   Az autizmusban érintett szolgáltatást igénybe vevő kliens vonatkozásában az alábbi dokumentáció és folyamatok megismerése:

   kérelem benyújtását követő megismerési folyamatban a jogszabályi elváráson túli autizmus szempontú megfigyelés és dokumentációja, a fejlesztési igények azonosítása és adaptálása a mindennapokba,család és az intézmény igényeinek összehangolása,az autizmusban érintett személy jogai hogyan érvényesülnek az ellátás során, hogyan veszik figyelembe az autizmus sajátosságait (pl. információkhoz való hozzáférés, igények, szükségletek kielégítése, stresszel teli helyzetek kezelése)

2. **Téma**: Autizmusban érintett személy hozzátartozóival való kapcsolattartás
   Gyakorlati óraszám: a. 20 tanóra/ b. 35 tanóra
   Gyakorlat tartalma:
   A képzésben résztvevő figyelje meg az intézmény és a szolgáltatást igénybe vevő kliensek hozzátartozóinak kapcsolatát: a kapcsolattartás és konzultációk gyakorisága, módja, ki, milyen témában konzultál és miről, annak dokumentálása hogyan történik. A kapcsolattartások rendszeres időközönként szerveződnek, vagy esetleges egy-egy aktuális probléma kapcsán jönnek létre.
   Figyelje meg továbbá az intézmény és család együttműködését az autizmuusban érintett kliensek tevékenységeinek szervezése, és a fejlesztés kapcsán, a célok közösen kerülnek-e kitűzésre, az egyéni gondozási terv kidoglozásában a hozzátartozók részt vesznek-e.

3. **Téma**: Az ellátásban együttműködő team intézményen belül és intézményen kívül
   Gyakorlati óraszám: a. 25 tanóra; b. 70 tanóra

Gyakorlat tartalma:

Az autizmus ellátásban dolgozó szakemberek munkavégzésével kapcsolatos megfigyelések, közös aktivitások:

- a munkaköri leírások megismerése,
- a napi struktúra tervezése és kivitelezése,
- belső team szakembereinek egységes, közös szakmai alapokon nyugvó támogató hozzáállásának, egymás közötti egyeztetéseknek a megfigyelése,
- külső szereplőkkel való együttműködés megfigyelése,
- az autizmusban érintett személy intézményen kívüli programjának előkészítése,
- a fentiekhez kapcsolódó autizmus szempontú dokumentáció megfigyelése.

4. **Téma**: A protetikus környezet tartalma, elemei az intézményben

Gyakorlati óraszám: a. 20 tanóra/ b. 40 tanóra

Gyakorlat tartalma:
A képzésben részt vevő figyelje meg, hogyan jelennek meg a protetikus környezet elemei az adott intézményben, pl.:

- a tér strukturálása
- az információk vizuális megjelenítése
- téri,-idői struktúra (pl. napirend)
- munkaszervezés
- munkarend
- egyéb vizuális segítségek (típusai, céljuk, használatuk)
- szenzoros védelem
- a munkatársak autizmussal élő kliensek felé irányuló kommunikációja
- pihenősarok.

5.Téma: Az autizmusspecifikus tevékenységszervezés a gyakorlatban

Gyakorlati óraszám: a. 25 tanóra/ b. 75 tanóra

Gyakorlat tartalma:
A képzésben részt vevő figyelje meg, az adott intézményben hogyan szerveződik a szolgáltatást igénybe vevők napi tevlékenysége. Figyelje meg az egyéni napirendeket (vagy azok hiányát), a napirendi tevékenységek időtartamát, helyét, folyamatát, a munkaszervezést, munkarendet. Figyelje meg, a napirendi tevékenységek mennyire változatosak, mennyire illeszkednek a felnőttkorhoz, az egyéni képességekhez és szükségletekhez. Kísérje figyelemmel a tevékenységváltások gördülékenységét, a tevékenységek változatosságát. Ismerje meg, hogyan történik az új tevékenység bevezetése, valamint a kliensek bevonása a napirendjük tervezésébe. Figyelje meg a munkatevékenységek során alkalmazott egyéni motivációs rendszert (vagy annak hiányát.) Önállóság támogatásának megfigyelése.

5.Téma: Alkalmazott vizuális támogatások az intézményben
Gyakorlati óraszám: a. 15 tanóra /b. 40 tanóra

Gyakorlat tartalma:

A képzésben részt vevő figyelje meg, hogy a napirenden és környezeti támpontokaon kívül milyen vizuális segédeszközöket alkalmaznak még az adott intézményben. Az autizmussal élő szolgáltatást igénybe vevő kliensek honnan tudhatják, mit hol találnak, meddig tart egy-egy tevékenység. Honnan tudják egy-egy tevékenység elvgézésének lépéseit.

A képzésben részt vevő figyelje meg, a nem beszélő autizmussal élő személyek hogyan tudják közölni gondolataikat, érzéseiket, kéréseiket. Milyen egyén vizuális segédeszközök állnak a kliensek rendelkezésére a társas – kommunikációs helyzetekben való sikeres részvétel érdekében?